

Učiteljski Tovariš.

Glasilo avstrijskega jugoslovanskega učiteljstva.

Vsebina: „Politično zadržanje.“ — Zatiranje klerikalizma — naša dolžnost. — Delovanje učiteljstva z ozirom na socijalnopolitično strujo. — Dopisi. — Društveni vestnik. — Književnost in umetnost. — Vestnik. — Uradni razpisi učiteljskih služeb. — Gospodarski program.

„Politično zadržanje“.

C. kr. deželni šolski svet štajerski je v svoji seji z dne 5. decembra 1901 sklenil vpeljavo nove službene tabele ter formular iste z ukazom št. 11236 predpisal. Bistveno se nova službena tabela zelo razlikuje od stare. Dvajset rubrik imajo izpolniti prosilec ali prosilka, šolski voditelj in c. kr. okrajni šolski nadzornik. V novi tabeli izpolnijo prosilci razen rubrik — jezikovne zmožnosti, sposobnost za organista in še novo za slučajne pohvale.

Važna je nova rubrika za šolske voditelje, v kateri imajo presojati službovanje podrejenega učiteljstva. S tem so hoteli povzdigniti ugled in avtoriteto šolskih voditeljev (nadučiteljev, ravnateljev), kateri pa morajo izjave pisati z največjo vestnostjo ter so odgovorni v vsakem slučaju, če je bila sodba pre-dobra ali preslaba. In to je prav!

Za izjavo nadzornikov je določeno sedem rubrik, namreč: нравno vedenje, politično zadržanje (!), službeno vedenje, pridnost, učna metoda, poučni uspehi in spretnost v rabi discipline. Nova službena tabela je v veljavi od 1. febru-
arja t. l.

Vsako učiteljsko osebo je gotovo osupnila rubrika „po-litično zadržanje“. Nemški politični in strokovni listi, kakor tudi posamezna učiteljska društva so že ostro kritikovala novo tiskovino, oziroma ukaz dežel. šolskega sveta. Na prvi hip se pozna, da gleda iz njega zloglasni Kielmannseggov ukaz, ime-novan političen „Maulkorb“.

Po osnovnih državnih zakonih je vsakemu državljanu zajamčeno izvajanje političnih pravic in dolžnosti. Ali se to ne pravi z drzno roko majati temelje naše ustave? Zares, zelo modri so gospodje pri zeleni mizi! Značilno je, da je bil list „Grazer Tagblatt“ zaplenjen, ker se je pečal z osebo dvornega svetnika Taubenberg kot poročevalca namestnije v dežel. šolskem svetu in osebami nemškonacijonalnih članov dež. šol. sveta. „Verband“ nemških učiteljev bode debelo gledal, kako naš birokratizem pestuje učiteljstvo. Nemškonacijonalni učitelji so se iz političnih vzrokov ločili od „Leh-rerbunda“, v zahvalo smo dobili rubriko! o „političnem zadr-žanju“. Kajne, razdeljena vojska se ložje premaga?!

S tem ukazom so na stežaj odprli vrata najgrši de-nunciaciji in strankarski protekciji. Ob času volitev bodo si naši nasprotniki zaznamovali vsakega učitelja, proglašen bode za najstrastnejšega agitatorja, če tudi ni dru-

zega storil, nego da je izvršil svojo politično dolžnost ter je po svojem prepričanju volil. Denuncijanti in nasprotniki bodo skrbeli, da se taki učitelji očrnijo pri nadzornikih ali okraj. glavarjih.

Naj spomnimo na zakonski načrt, katerega je v držav-nem zboru odobril odsek, sestavljen iz vseh političnih strank. Po tem načrtu ne sme noben učitelj priti radi političnega za-držanja, ki ne pritiče službovanja, v disciplinarno preiskavo! In vendar, koliko nemških učiteljev je bilo na Štajerskem discipliniranih iz političnih vzrokov, na pr. Killer in Horvatek. To se je sicer zgodilo pred sestavo omenjenega zakonskega načrta, ki utegne obledeti v zaprašenem arhivu državnega zbora, in se bode še pozneje prakticiralo v vsakem poljubnem slučaju, kadar je treba usta zamašiti neljubemu ali preglas-nemu učitelju. Vladna skrb za učitelje dosega že mero „non plus ultra“. Javna tajnost je, da je večkrat omenjeni ukaz zakrivil dvorni svetnik Taubenberg, kateremu so sicer odvzeli namestniško poročilo, ali njegov ostanek v slovo je prav smrdljiv.

V proračunskem odseku državnega zbora sta to stvar spravila v razgovor državni poslanec prof. Robič in prof. dr. Hofmann pl. Wellenhof. Prof. Robič je izvrstno povdarjal, da se z nagajanjem in novimi rubrikami o političnem zadržanju v službenih tabelah učiteljev ljudsko šolstvo ne povzdigne. Naučni minister je na to molčal kakor grob.

Radovedni smo, kakšne znake si bodo naši okrajni nad-zorniki domislili za novo rubriko, morda: zelo miren, miren, malo miren ali nemiren. Kakšen znak pa dobi učitelj — kandidat?? Bodemo videli!

Dolžnost vseh štajerskih učiteljskih društev je, protesto-vati proti takemu političnemu mrevarjenju, nadalje zahtevati javno kvalifikacijo ter zastopstvo učiteljstva v deželnem šolskem svetu po možeh, katere so si sami izvolili. Učiteljstvo pozor in na delo!

Zatiranje klerikalizma — naša dolžnost.

Svobodna šola in zavedno učiteljstvo nimata pač nič hujših nasprotnikov od fanatičnih klerikalcev. Naj bo šola sicer še tako dobra, naj izpolnuje učitelj svoje dolžnosti še

tako vestno, naj je še tako veren katoličan, če zahteva za se samostalnost in enakopravnost v človeški družbi, planejo klerikalci po njem. — Nebo in zemljo preiščejo, da najdejo bolj ali manj poštena sredstva, ki naj bi uničila učitelja in z njim tudi šolo — Jungovec, liberalce, brezverce i. dr. taki za nas častni priimki so mu pa za nameček.

Vsakdanja skušnja nas uči, da si klerikalci nikdar ne belijo glave z vprašanjem, če izberejo vsakomur izmed nas prikladen priimek, ali če bo ljudstvo iz tega prav umelo, njim je najljubši oni, ki bi utegnil prizadetemu največ škoditi.

Vesti, kakršno imamo mi pošteni in honetni ljudje, ne opazimo pri klerikalcih; njihova vest, merilo vsemu njihovem delovanju, je vselej in povsod le jezuitsko načelo: „Namen posvečujo sredstva“. Zatorej naj se nikdo ne muči z raziskovanjem, je li to in ono častno nazivanje zaslužno in njegovemu delovanju primerno, temveč naj se rajši peča z mnogo hvaležnejšim vprašanjem: kaj hočejo klerikalci s tem doseči?

Isto vprašanje si stavimo vselej tudi, ako se nam kak klerikalec priliznjeno bliža, ako nam bodisi osebno ali po svojih glasilih poje hvalo ali nas z uprav sirenskimi glasovi vabi pod klerikalno okrilje, kjer bi uživali naklonjenost klerikalcev. Bodimo oprezni in vprašajmo se tako še posebno tedaj, če nam klerikalci slikajo svojo skromnost in ponižnost, če nam secirajo svojo ljubezen do vesoljnega človeštva in še posebno do našega stanu. Ne verjemimo ničesar, temveč iščimo odgovora zgoraj navedenemu vprašanju!

Klerikalec si zna pač ogrniti ovčjo kožo, a svoje hinavske, sebične narave ne more izpremeniti nikdar, nikdar ne more biti pravi prijatelj niti klerikalcu, tem manje pa še po svobodi hrepenečemu človeku, **posebno učitelju ne.**

In zakaj ne?

Kakor vidimo, ne pripoznavajo klerikalci nikdar in nikjer enakopravnosti vsem slojem človeške družbe. Pri njih reprezentirajo razni stanovi različno vrednost.

Uprav v nedogledno višino stavijo duhovnike. Ti se smatrajo nezmotljivim v vseh mogočih rečeh.

V tej namišljeni nezmotljivosti plavajo takorekoč ti visoki gospodje med nebom in zemljo, njim naj bo vse dovoljeno; kar oni storijo, je vse prav storjeno in gorje onemu, ki se drzne njihovo dejanje in nehanje presojati s svojim človeškim razumom, trikrat gorje mu, če si upa tisto grajati.

S to gospodo smejo bolj po domače govoriti le plemenitaši (?), vsi težki bogataši, ki radi odpirajo svoj mošnjiček v klerikalne namene in potrebe ali pa podpirajo s svojim imenom klerikalne težnje in potem le še oni, ki zanorejo s svojo glavo, s svojo brezobzirnostjo in smelostjo klerikalstvu posebno koristiti, ala Sušteršiči, Vencajzi, Brejci itd.

To so nobiles — patres conscripti — klerikalne družbe. Oni natančno poznajo svoj cilj in delujejo vzgledno disciplinirani z železno roko z brezprimerno brezobzirnostjo v njega dosego.

In ta cilj je: osigurati sebi in klerikalcem sploh kolikor mogoče mnogo pozemeljskih udobnostij, **posebno pa vlado nad drugimi stanovi.**

Ker pa tega danes vsled veljavnih zakonov sami ne morejo doseči brez sodelovanja ljudstva, dobivajo tudi tam privržencev in ti so „misera plebs“.

Oni smejo klerikalcem sicer slepo služiti, smejo jim dati darove, pojedine prirejati, izročati polne mošničke in hra-

nilnične knjižnice; a ne smejo niti razmišljati o pozemeljskih nasladah, nikar pa še zbirati si pripočkov za nje, ker njih glavno plačilo je na onem svetu.

V časih pa se vrže tudi tem sužnjem kakšna drobtina, bodisi v kakem konsumu ali v kaki pristni katoliški krčmi, v skrajni sili tudi drugod, tuintam celo na njih lasten račun, ali pa na račun „Mice Kovačeve“.

Popolnoma enakopravni med seboj pa tudi ti sužnji niso. Tudi med njimi so šarže, ki navadno z lahkim delom zaslužijo lepe udobnosti, samo razmišljati ne smejo, temveč slepo morajo izvršiti, kar sem jim zaukaže od zgoraj.

To tudi lahko storijo, ker se jim ni bati slabih posledic. Greha so že naprej odvezani, pri posvetni sodnji jih zagovarja mogočna stranka, ki jim da tudi častno zadoščenje, če jih sodnija vendar kaznuje, vrhutega jih pa čaka po smrti še izvanredno plačilo za prestane muke.

Zavedajoč se teh svojih predprav, zavzemajo klerikalci nekakšno izjemo stališča v človeški družbi; vsaka še tako pokvečena in potuhnena terejalka čuti se vzvišeno nad drugim pregrešnim svetom. Vsi skupaj se pa fanatično pehajo, kdo bo klerikalnim vodjem večji petoliznik, komu bodo skazali oni svojo naklonjenost v večji meri, kateri bodo prej vrgli ruto pred noge, kdo se jim bo smel bolj blizati.

Dasi pa imajo klerikalni vodje taka izvanredna sredstva, s katerimi vabijo in osrečujejo svoje somišljenike in služabnike, se njih čete vendar le ne pomnožujejo, temveč se krčijo od dne do dne.

Pameti in svobodni volji, tema zlatima darovama, ki ločita človeka od živali, se vendar noče odreči vsak človek: zato vidimo, da vztrajajo v klerikalni vojski le oni, ki so prejeli pameti le pol žlice in si še iste niso imeli kje izbistriti in pa oni brez značajneži, ki si hočejo s klerikalno pomočjo zavarovati udobno življenje.

Nam učiteljem je pa sveta dolžnost, vzgajati **samostalno mislečo, značajne ljudi** in če to svojo nalogo prav izvršujemo, zatiramo klerikalizem.

To spoznajo tudi klerikalci, vsled tega jim je ljubši brez značajen in brezvesten učitelj, nego oni, ki točno izvršuje svojo nalogo. Zavoljo tega se oni tako upirajo svobodni in samostalni šoli, da bi nikdar ne zmanjkalo neumnežev in podkupljivih brez značajnežev; klerikalci radi ribarijo v temi, oni radi strežejo svojim strastem in poželenju, zato potrebujejo neomikano in korumpirano ljudstvo.

Storimo torej vsak svojo dolžnost v šoli in zunaj šole, skrbimo, da bo v naši domovini vedno bolj svetlo, da bo vedno več kremenitih značajev, in klerikalizem mora izginiti.

Iz vsega razvidimo, da vestnemu učitelju ni prostora v klerikalni stranki, ker nihče ne more služiti dvema gospodom: klerikalec ne more biti nikdar prijatelj napredku, on ne more podrezati veje, ki ga drži.

Storimo torej, kar nam velewa postava in vzgojeslovje, stopimo ven iz tesnih šolskih sten med ljudstvo, hrabro se bojujmo za napredek našega naroda in prišel bo čas in priti mora, da bo ležalo na tleh strohneno drevo klerikalizma. Če nam bodo pri tem leteli pod noge krepelci ali polena, tolažimo se s Slomškovim izrekom: „Kdor pravico ljubi in resnico uči, ne more biti brez sovražnikov“.

Delovanje učiteljstva z ozirom na socijalnopolitično strujo.

(Predaval pri zborovanji „Savinjskega učiteljskega društva“ Ivan Kramar, učitelj na Vranskem.)

(Dalje.)

Učiteljstvo ne drži rok križem, temveč deluje za kulturni napredek, za prosveto, koristi in blagostanje ljudstva. Mi se namreč privadimo dela v šoli tako, da niti po šoli utrjeni ne moremo mirovati. To je prav, saj smo ustvarjeni za delo in več ko delamo, tem slajšo bomo imeli zavest, da nismo storili le svoje stanovske, temveč, kolikor največ mogoče, tudi svojo človeško dolžnost. Pri delu glejmo največ na to, da ž njim kolikor možno mnogo koristimo stvari sami in posredno s stvarjo tudi šoli in stanu. Ni vse jedno, kako in koliko se dela, ker se v pozitivno ali rodovitno delo kaj rado vmeša negativno ali škodljivo, katero potem škoduje stvari in dotični osebi. Če sploh komu, tako je učitelju najbolj potrebno temeljito preudariti, predno se loti tega ali onega. § 37. šol. zakona pravi: Alle an einer öffentlichen Volksschule provisorisch oder definitiv angestellten Lehrpersonen haben sich jeder Nebenbeschäftigung zu enthalten, welche dem Anstande und der äusseren Ehre ihres Standes widerstreitet oder ihre Zeit auf Kosten der genauen Erfüllung ihres Berufes in Anspruch nimmt, oder die Voranssetzung einer Befangenheit in Ausübung des Lehramtes begründet. Vrhutega je znano, da kar pri družih ni greh in se niti ne zapazi, se šteje nam v smrtni greh in obratno, kar je pri družih imenitna zasluga, je za nas komaj imenovanja vredna malenkost. Pri vseh delih se varujmo najbolj strasti, ker je vsaka strast slepa in je po pregovoru: »srednja pot, najboljša pot«. Naše delovanje bodi dalje odkrito, brez strahu in sebičnosti. Ne usilujmo sicer naših moči tam, kjer ni potrebno in nasprotno, priskočimo z našim delovanjem na pomoč radovoljno povsodi tam, kjer smatramo to za občni blagor potrebno, bodisi končno prav ali ne. Tu naj velja pravilo: »Če gora noče k Mohamedu, mora Mohamed k gori.« Dela je povsodi dovolj, kamorkoli se obrnemo in vsi večji pedagogi so si edini v tem, da učitelj ne le sme, temveč mora delovati ne samo v šoli in za šolo, ampak tudi pri vseh napravah za blagor človeštva. Stari Plato pravi: »Kdor pomaga bližnjemu pomaga tudi samemu sebi«, in res trdosrčen bi moral biti oni, katerega bi ne ganile besede S. Gregorčiča, ki pravi:

»Živeti vrli mož ne sme za sé,
iz bratov sreče njemu sreča klije,
veselje ljudsko njemu v ôku sije,
in tuja solza mu meči srcé!«

Tudi prvi in največji naš Učitelj je učil, da moramo ljubiti sobrate in si medsebojno pomagati v vseh stvareh. Li ni ravno učitelja sveta dolžnost, posnemati in ravnati se po teh besedah? Gotovo in nobeden človek nam tega braniti ne more in ne sme.

Izven šole je najhvaležneje delovanje učitelja za gospodarske koristi. Kjer vidi ljudstvo le mali dobiček, tam izginejo pri njem vsi predsodki in prezre v tem slučaju celó morebitne napake učiteljeve. Prilika za to nudi se ne le v šolskih vrtovih, temveč povsodi in to vsakemu učitelju. Bolj kot je učitelj z grešnimi slabostmi obdan, bolj je za njega potrebno, da se potruži koristiti ljudstvu, da se mu

tem raje izpregledajo njegove pege. S snovanjem kmetijskih podružnič, trsnic, drevesnic in gospodarskih zadrug bode učitelj ubožno ljudstvo najbolj prepričal, da ima srce zanj. Marsikaj koristnega se je izumilo in iznašlo, za kar še kmet ne vé. Učitelj lahko pomaga z ustmenim poučevanjem, z razširjanjem kmetijskih knjig in časopisov. V enem okraju prinaša ljudstvu več zaslужka vinoreja, v drugem hmeljarstvo, itd., a skoraj povsodi je silno velike važnosti sadjereja. Kolike koristi je poučevanje o umnej vzgoji sadnih dreves, o dobri vporabi sadja in razširjenju plemenitih sadnih vrst, kaže se povsodi, kjer delujejo za to vneti učitelji. Kmet kmalu uvidi, da učitelj ž njim trpi in se veseli ter vsled tega začne spoštovati in ljubiti učitelja in šolo. Naprav pa, kakor n. pr. konsumna društva, ki množini prav nič ne koristijo, a posameznim škodujejo, ne pospešujmo!!

(Dalje prih.)

Dopisi.

Kranjsko.

Iz Postojine. — G. urednik! Menil sem, da se kdo drugi oglasi, a ker se molči, govorim naj jaz. Dne 22. grudnia imeli smo v našem trgu redko slavnost, menda prvo te vrste na Kranjskem. Naš občečislani in ljubljani g. okrajni š. nadzornik Janez Thuma je praznoval ta dan svojo 25-letnico kot okrajni šolski nadzornik. Gotovo redka slavnost; zato se je pa tudi dnevu primerno slavila. Učiteljstvo postojinskega in logaškega okraja je v proslavo dneva priredilo lep časten večer, a dopoldan istega dne so se jublantu poklonile učiteljske deputacije obeh okrajev ter mu izročile v znamenje spoštovanja in vdanosti dva častna darova: srebrni tintnik in zlato naprsno iglo, okrašeno z dijamantom in rubini. G. Thuma se je — vidno ganjen — toplo zahvalil na lepih besedah govornikov (Zarnik & Turk) kakor tudi na krasnih darovih.

Častni večer se je vršil v hotelu „pri Ribniku“; učiteljstvu se je pridružil tudi postojinski orkester, da i ta počasti jubilanta, ki je njegov predsednik. Prostori so bili kmalu do zadnjega kotička polni. Večera se pa ni udeležilo samo učiteljstvo, marveč vsi sloji občinstva, državni in deželni uradniki, tržani, trgovci i dr., tako, da ste, zagledavši to množico, imeli najboljši dokaz, kako priljubljen je jublantan. Večer se je otvoril s „Thumovo koračnico“, katero je kapelnik Kubista navlaš za ta večer jublantu na čast zložil.

Ko se je zaslužen ploskanje pleglo, vzdignil se je g. L. Fettich Frankheim, š. vodja v Postojini ter v svojem slavnostnem govoru napil jublantu kot učitelju, tovarišu in zasluženemu šolskemu nadzorniku. Že dejstvo samo, da je bil jublantan 5krat zapored imenovan okr. š. nadzornikom, ter zlati zaslužen križec, ki diči njegove prsi, govorita dovolj o njegovih zaslugah; zato noče govornik nadalje o njih govoriti, a pribiti hoče eno in to je dejstvo, da se je za časa jublantovega nadzorovanja število razredov za 27 pomnožilo; teh 27 razredov je 27 spomenikov, ki bodo še poznim rodovom pričali o delavnosti današnjega slavljenca. Kar je pa g. nadzorniku srca učiteljev posebno pridobilo, je pa to, da je vedno težil za tem, da je neizprosno paragraf postave spojil s svojim čutečim srcem, da onega, ki je padel, ni sunil še globokeje, temuč da mu je v bratski ljubezni podal roko ter ga dvignil iz zagate, kamor je zašel. Končal je govornik z željo, da bi nebo slavljenca v prid šole, v blagor uči-

teljstva in v veselje vseh, ki njega in katere on ljubi, še mnogo let ohranilo! — G. slavljencec je govornika na lepih besedah toplo zahvalil, učiteljstvo zagotovil svoje ljubezni ter izpraznil na zdravje učiteljstva svoj kozarec. Potem so še govorili g. Benedek v imenu logaškega učiteljstva, gospod Skala, g. Vigele i dr. Vse napitnice so bile z burnim ploskanjem sprejete. — Na to se je začela prosta, odkritosrčna zabava, pri koji nam je salonski orkester s svojimi zvonkimi glasovi razveseljeval uho in srce. Omeniti nam je tudi gdč. Juvančič in njenega milega, v srce segajočega petja, ter gg. Pleničarja in Šibenika, ki sta nas s svojim pristnim humorjem in šaljivim predavanjem izborna zabavala. Bodi jima topla zahvala. Šele proti jutru je bilo lepe zabave, ki ostane gotovo vsem udeležencem v trajnem spominu, — konec.

Slavljenceu je došlo nad sto pismenih in brzozavnih čestitek. *) — t —

Izpod-ških planin. G. urednik! Falbova prerokovanja gredo v klasje. Prerokuje, da bo l. 1902 prav čudno! In pogodil jo je! Posebno tu pri nas, v naših idiličnih planinah, je narava nekako prav „po pustno znorela“. V moji sobici vlada ona blagodejna toplota, ki človeka tako rada zazibava v ono melanholijo, katero vročevrni Lah „dolce far niente“ imenuje — na oknu te sobice pa cvetó prve oznanjevalke pomladi: telohi, trobentice, zvončki, marjetice, jetrniki in — vijolice, nabrane okrog Sv. Neže v prosti naravi, a zunaj pa „krivec“ vsiplje bele snežinke „kar na debelo“.

L. 1902 obeta torej po Falbovem prerokovanju biti uprav čudovito — in to prerokovanje se čuti vprav mogočno tudi v slovenski — politiki (duhoviti „Slov. List“ bi rekel „poritiki“ op. stavca), kajti „Slov. Narod“ je izgubil l. 1902 kar dva mogočna stebra svojega poslopja — pevca Josipa in pesnika Doksova — a „Slovenčev“ „chefredacteur“ je pa pričel konkurirati z onimi znanimi fakirji, ki so se pred nekaj leti kazali v požidovljeni „Budimpešti“, kako znajo „spavati“ kar tri mesece. No, ker sem že ravno pri „Slovencu“, omeniti Vam moram, g. urednik, da temu listu ni nič kaj po volji, ker je „Učit. Tovarš“ nazval v članku „Glumači“ slavnoznane „Slomškarje“ „plačane akrobate“, „sužnje“, „katoliške glumače“. Istotako se „Slovenec“ huduje nad „Učit. Tovaršem“, češ, „da je toliko — recimo — brezobrazen, da „krščanskim“ učiteljem v „Slomškovi žvezi“ očita, da „nosijo le na jeziku krščansko mišljenje, kakršno je oznanoval naš Odrašenik“. — „Če to ni impertinenca, pa res ne vemo, kaj naj še tako nazivljemo.“ — Tako stoji črno na belem v 20. št. — G. urednik! Kako naj pa imenujemo ono „okrogmetanje“ s „krščansko zavestjo“, s katero se tako radi bahajo naši „vrli Slomškarji“? Če to ni impertinenca najvišje potence, pa res ne vemo, kaj naj še tako nazivljemo.

G. urednik! Še nekaj imam pri srcu. Tržaška „Edinost“ je pa v istini „edina“ v svojem žanru uprav vredna svojega imena. Od novega leta sem postala je jako zanimiv list, kajti priobčuje senzacionalne „članke“ in „notice“. Ako se še prav spominjamo, priobčil je ta list v svoji številki z dne sv. Fabijana in Boštjana ponatis članka iz „Naše Šloge“, ki ga ji je poslal nek (!!) istrski učitelj (?), tičoč se znane afere nadučitelja iz Lanišča. Ta članek nekako spominja na Arhimeda, ki se je jezil nad galskim vojakom, ko mu je prekrižal v pesku narejene kroge.

*) Tudi mi se pridružujemo vsem čestilem ter kličemo g. jubilantu iz dna srca: Još mnogaja ljeta!

Slovenci smo znani po širnem svetu radi dveh stvari, prvič radi „ribniške suhe robe“ in drugič, ker smo Slovenci sami rojeni filologi. Tu na slednjem polju se je pokazala epohalna zvezda na slovanskem jezikoslovnem polju — namreč tam v predalih tržaškega „Novega lista“. Ta nenavadni veleum pojavil se je v 108. št. tega lista v notici „Učit. Tovaršu v album“, kjer razlaga svojim vernim a redkim bralcem, da pomenja beseda „Amikovec — (tepec)“. — Torej so oni, ki pišejo in zalagajo „Novi list“ s svojimi duševnimi proizvodi po najnovejši njegovi razlagi sami — „tepci“. Tudi napredek!

G. urednik! Iz jako zanesljivega vira sem zvedel, da namerava „Slomškova zveza“ izdati podroben učni načrt za ljudsko šolstvo po zahtevah „krščansko mislečega učiteljstva“ in dne 29. svečana t. l. zagleda „Abecednik“ za te preosnovane šole beli dan.

Prosim Vas torej, g. urednik, da mi ga takoj pošljete, kakor hitro izide, ker ga jako težko pričakuje Vaš stari

Radovednež.

Štajersko

Zloba klerikalizma. S komurkoli je prišel tukajšnji župnik, veleč. g. Franc Časl v dotiko, najsi je bil dotičnik priprost človek ali duhovnik, učitelj, odvetnik, uradnik itd., če je tako nanese, je vsakomu govoril o meni tako prepričevalno zaničljivo da so mu, oziraje se na njegovo duhovniško veljavo, vsi verjeli. Nekoliko njegovega opravljenega govorenja mi je bilo prišlo sčasoma do sluha. Ker je njegov opravljeni jezik segal na blizu in daleč okoli, sem primoran v lastno ohrambo stopiti v javnost s sledečim pojasnilom in prošnjo:

1. Zavoljo častikraje med prebivalstvom v Št. Lenartu sem bil župnika g. Časla že v letu 1899., kmalu po njegovem tukajšnjem nameščenju, sodnijsko preganjal. Toda pri glavni obravnavi dne 7. grudnia 1899. sem se na njegovo željo v svoji miroljubnosti, posebno pa z ozirom na dober zgled spravljivosti in z ozirom na šolo in družabne razmere v Št. Lenartu, glasom sodnega zapisnika ž njim pobotal; kajti poravnal je takoj vse tožne troške in mi je v sodnem zapisniku obljubil, da hoče z menoj znanprej v miru živeti ter niti skrivno niti očitno proti meni agitovati. Pri ti priložnosti mu je takratni kazenski sodnik g. dr. Wagner priporočal, naj v jedni prihodnjih nedelj pridiguje ljudem o ljubezni do bližnjega in o kristijanski spravljivosti, kar je gosp. Časl rad obljubil — storiti.

2. Svoje obljube pa g. Časl ni izpolnil. Pridigal ni ničesar o ljubezni do bližnjega itd. Še več! Pismeno obljubo je prelomil. Ni še minul dober mesec, je že šolske zadeve uporabljal v skrito in javno agitacijo zoper mene. Razlagal je ljudem, da imam jaz večjo plačo, nego on, da se nikjer učitelju tako dobro ne godi, da ni pri nobeni šoli tako velikega šolskega vrta, da tukajšnji vrt in sadonosnik ne pripada meni; zato bi se mi oboje lahko odvzelo, skliceval se je celo na šolsko postavo, katero si je narobe razlagal. Učil je, da ni neobhodno potrebno, otroke vsak dan v šolo pošiljati, da bodo vsejedno lahko v nebesa prišli, da to le učiteljstvo dela, če morajo otroci vsak dan v šolo, da učiteljstvu ni treba šolskih zamud vsak dan zapisovati, da ni pri nobeni drugi šoli toliko opominov, šolskih glob, troškov itd., kakor v Št. Lenartu, vsega tega je krivo le učiteljstvo. Če bi se mi šolski vrt in sadonosnik odzel, bi se baje s čistim dobičkom lahko poravnali tekoči šolski troški itd. Obljuboval je ljudem,

da se opominski listi in šolske globe, katerih je bilo razmera malo, dajo odpraviti, da ne bode več treba otrok redno v šolo pošiljati itd.

Ljudem so začela rasti ušesa, dvomili so nad postavo in mojo poštenostjo, zgubljal sem pod seboj trdna tla, na katerih sem 7 let pošteno stal. „Mora biti že res, kar nam g. fajmojster razlagajo! Pri šoli se mora zanaprej vse drugače delati in gospodariti, učitelj je dozdej z nami po svoje ravnal!“ so dejali neuki in lahkoverni ljudje. V najlepših upih so izvolili g. Časla načelnikom krajnega šolskega sveta, do katere časti si je na preračunjeno zviti način, na račun šole in učiteljstva prikrčil pot.

Gosp. Časl je kot načelnik krajnega šolskega sveta sčasoma res odpravil opominske liste, sam je naročal ljudem, da ni treba otrok v šolo pošiljati; da bi ljudi še bolj od šole odvrčal, je celo s prižnice brez vzroka oznanil, da tudi on ne pojde več v šolo veronauka poučevati.

Ker sem po postavi kot šolski vodja odgovoren za stanje šole, sem bil primoran storiti potrebne korake. Šolske oblasti so župniku Časlu zažugale visoko globo, če ne bode šolskih zamud po postavi obravnaval, t. j. opominskih listov dopušljal, pozneje smo mnogo ljudi kaznovali z občutnimi globami, katerih je bilo zdaj 50krat več nego prej, in vis. čast. knezoškofijski konzistorij v Mariboru je župniku Časlu s svojim ukazom z dne 22. marca 1901 šte. 1345 zaukazal veronauk v šoli poučevati.

3. Vkljub mojemu svarilu, da si bodem svoje pravice sodnijsko varoval, mi je g. Časl kot načelnik krajnega šolskega sveta odvezl šolski vrt in sadonosnik ter dal oboje v najem. Prepirla sva se do kasacijskega dvora na Dunaju za načelo, ali naj sodnija ali šolske oblasti o tem sodijo. Zmagalo je v vseh inštancah moje mnenje. Pravda se je torej začela pri sodišču od začetka. Tu je igral župnik Časl žalostno ulogo nepoštenjaka, delal je na to, da bi se moja pogodba s krajnim šolskim svetom utajila, ko to ni šlo, da bi se za neveljavno proglasila, tudi to ni šlo. Izgubil je pravdo pri okrajnem sodišču.

Kot zmagovalec sem se podal v spremstvu jedne priče k njemu v farovž ponujat spravo in mir z obljubo, da se mu hočem v enem letu umakniti od tod, dotlej si pa naj bodeva dobra sosedata, skliceval sem se na dejstvo, da dajeva s prepirom prebivalstvu, posebno mladini slab izgled. V zadevi vrta sem ga prosil, naj skliče nemudoma sejo krajnega šolskega sveta, da poravnamo odškodnino z dobra. Toda oznanjevalec Izveličarjevih besed „Mir vam bodi!“ si je najprej izvolil jeden teden v premislek, potem pa je spravo odklonil. Ni hotel sklicati nobene seje, vložil je na svojo roko priziv na okrožno sodišče, kjer je bil krajni šolski svet drugič obsojen, ki je moral plačati odškodnino in druge pravdne stroške v skupnem znesku 381 K.

Nato se je po moji inicijativi oglasila tukajšnja politična občina Jurkloster s pritožbo na okrajni šolski svet, da ti stroški ne smejo zadeti krajnega šolskega sveta, oziroma občine, ker se je načelnik Časl dal brez sejinega sklepa od mene tožiti, in ker je vlagal vse prizive na svojo roko. Okrajni šolski svet je sklenil, da mora vse te stroške poravnati župnik Časl sam.

Priobčujem to zadevo, naj se krajni šolski sveti ne dajo zapeljati od nasprotnikov šole v pravde zavoljo šolskih vrtov; kajti ti so po postavi določeni deloma za učne namene, deloma za kuhinjske potrebe šolskega vodje.

4. Ko načelnik krajnega šolskega sveta me je župnik Časl pri šolskih oblastih črnil. Tiral sem ga zopet k sodišču. Pri glavni obravnavi dne 16. maja 1900 pa sem se na silno prigovarjanje sodnega pristava, g. dr. Reiserja in na župnikove obljube z njim zopet pobotal proti temu, da je g. Časl poravnal vse sodne stroške in mi izročil v roke pri sodišču spisano častno izjavo, v kateri obžaluje svoje postopanje in obljubuje tudi šolskemu vodstvu v prihodnje nobenih ovir ne delati. Mislim sem, da sem sedaj vendar dosegel za sebe in šolo mir, a varal sem se. Gospod Časl je delal odslej še večji nemir in ovire. Ljudem je razlagal, da jaz pri sodnji vsi tožbe izgubim in se je celo s prižnice pobahal, da je moral že večkrat k sodnji hoditi, pa še nobenkrat se ni bolj učen v št. Lenart vrnil. Vsled tega se je po tukajšnji in sosednjih farah krivo govorilo: „učitelj izgubi vsako tožbo proti župniku!“

Gotovo izvenredna predrznost, izročiti pri sodnji lastnoročno podpisano častno izjavo, za hrbtom pa razglasiti, da je tožnik tožbo izgubil. On se je zanašal z gotovostjo, da morajo ljudje njemu, duhovniku, verjeti tudi laž.

5. Župnik Časl me je vkljub temu pri šolskih oblastih iznova na vse mogoče načine črnil. Hajd zopet k sodišču z njim! Takrat mi pa šolske oblasti niso hotele izročiti Časlovih ovadb v sodnijsko rabo. Župnik Časl se je bil vsled tega pri sodišču izjavil, da ne da na nobeno vprašanje odgovora, češ, njegove ovadbe so postale uradna tajnost. Sodni pristav je temu pritrdil, slično se je izrazil vis. c. kr. dež. šol. svet v Gradcu. Vkljub temu sta sodni pristav g. dr. Reiser in župnik g. Časl v jednomer silila, naj odtegnem tožbo in se s Časlom iznova pobotam. Toženec je bil takoj pripravljen, plačati vse tožne troške in mi izdati pismeno častno izjavo, kar sem jaz odločno odklonil, rekoč: „Gospod kazenski sodnik, ne dam se več varati, župnik Časl mi ne more dati nobene častne izjave; kajti on me je že dvakrat na ta način osleparil; on je človek brez čuta časti, velik lažnjivec, ovaduh, nepoštenjak itd. in torej ne morem ponujenega pobotanja sprejeti.“ Ob enem sem proglasil, da se obrnem v dosego Časlovih ovadb na vis. c. kr. naučno ministrstvo, vsled česar sedaj tožba miruje za nedoločen čas. Župnik Časl je hotel z lažjo izpodkopati mojo eksistenco ter doseči mojo kazensko premeščenje. Preiskave so izpadle meni v korist. Naučno ministrstvo je že meseca kimovca 1901 razsodilo, da ni vzroka, me kazenskim potom predstaviti. Če se smem na zasebna poročila in Dunaja zanešiti, je ministrstvo moji prošnji v zadevi izročitve Časlovih ovadb ugodilo in se bode torej zaostali račun vendar pri sodišču sklepal.

6. Radi mnogege zla je moral župnik Časl na migljaj knezoškofijskega konzistorija, oziroma knezoškofa, odložiti načelništvo, pisarijo krajnega šolskega sveta pa si je pridržal; zato je pa on izposloval, da so izvolili mesto njega njegovega slamnatega moža Jožefa Deželaka načelnikom. Za njegovim hrbtom je odslej delal še z večjim pritiskom in je pošiljal tega po kostanj v razpihano žerjavico. Možja je tako daleč zlorabil, da ga je spravil v zapor. Župnik sam je ušel kazni s tem, ker se je dokazalo, da je neko ovadbo mesto njega iz previdnosti pisal njegov stričnik komij Časl, ki pride pogosto, osobito kadar je brez službe, v št. Lenart.

Nadalje sta bila oba, župnik g. Časl in načelnik Deželak, dne 12. vinotoka 1901 pri okrožnem sodišču v Celju obsojena vsak na 50 K globe in v plačilo skupnih stroškov, ki so se naračunali do blizu 300 K, ker sta me v neki novi ovadbi po krivem sumničila. Tudi to svojo ovadbo je župnik Časl zlorabil proti meni, govoreč v št. Lenartu in v Laškem trgu

neresnico, da sem bil baje tudi jaz ž njim vred obsojen na 100 K globe.

7. Da bi v prihodnje odvezel župniku Časlu priložnost do krivih ovadb in si prihranil neprestane tožbe, sem se obrnil na vis. čast. knezoškofijski konzistorij s posebno prošnjo, v kateri sem opisal njegov nepošteni nagon in vse zlo, ki je izhajalo iz njegovega peresa, naj se mu zaukaže pisarijo krajnega šolskega sveta, katero opravlja za 50 K, odložiti. Visoki čast. knezoškofijski konzistorij v Mariboru mi je s svojim dopisom z dne 18. grudna 1901, št. 4051 naznanil, da bo že župnik Časl imenovani posel odložil.

Živel sem v Št. Lenartu sedem let v miru in lepi zastopnosti za blagor izročene mi mladine. Župnik Časl pa je kmalu po svojem prihodu l. 1899. začel sejati seme prepira pa sovraštva in je ljudi navdihoval z nasprotstvom do šole. Korak za korakom je izzval take razmere, da je postalo več ljudi žrtev trimesečnega, 10, 8, 7, 6, 5, 4, 3 in dvadnevne zapora, povzročil je ljudem mnogo gmotne škode, vselej je kazal s prstom na druge, delajoč sam sebe lepega. Podoben je tistemu tatu, ki je med množico bežaje kričal: Držite ga, držite, tata lovim!

Ker župnik Časl še sedaj po obsodbi in različnih udarcih ne neha govoriti neresnice, ker niti sodnijska obsodba nanj poboljšljivo ne vpliva in ker se ne maram za vsako njegovo opravljanje tožiti, pribežim s tem naznanilom in pojasnilom v javnost ter prosim vse znane in neznane tovariše gg. učitelje, učiteljice, duhovnike, razumništvo v Laškem trgu in drugod kakor tudi prebivalstvo v Št. Lenartu, naj g. Časlu ničesar ne veruje, karkoli govori o meni ali o šolskih zadevah.

Koliko je njegovemu govorjenju verjeti, kaže tudi njegovo smešno besedičenje, da bode postal profesor, dekan, korar škofovega kapitlja; dekletom je dal kot kaplan nmeti, da postane še celo škof.

Št. Lenart nad Laškim trigom.

Radoslav Knaflič

nadučitelj.

Popravek. Z ozirom na članek „Zmes“, priobčen v 4. št. „Uč. Tovariša“, kjer se nahaja med udeleženci 1. občnega zbora „Slomškove zveze“ tudi moje ime, prosim, da sprejme sl. uredništvo v prih. št. „Uč. Tov.“ sledeči popravek:

1. Ni res, da bi se bil podpisaneec udeležil prvega občnega zbora „Slomškove zveze“, ker ga že od onega časa, ko se je vršil prvi občni zbor „Šolske Matice“ (torej od l. 1900.) ni bilo v Ljubljani.*)

2. Ni res, da sem obljubil gdč. Štupici, da ji hočem pri snovanju Slomškove podružnice za Štajersko pomagati, ker me dot. gospodična za to niti prosila ni.

3. Ni res, da sem podpisaneec iztopil iz ormoškega učiteljskega društva, ker mi izid odboro ve volitve ni ugajal; vzrok izstopu je bil drug in si ga bodem dovolil v kratkem na drugem mestu pojasniti.**)

V Središču, 3. februarja 1902.

Z odličnim spoštovanjem

Anton Kosi.

*) Obžalujemo, da je bil naš dopisnik napačno obveščen. Ker ni namen našega sodelavca in tudi naš ne, delati komu krivico, zato drage volje objavljamo ta popravek.

Uredn.

**) Izstopa iz okrajnega učiteljskega društva pa nikakor ne moremo odobravati. Čitajte, kaj piše g. Ivan Kramar v 4. številki našega lista o učiteljskih društvih. Učitelj, ki trdi, da je napreden, pa iz kateregakoli vzroka ni ud okrajnega učiteljskega društva, ali pa, kdor ne podpira — gmotno ali duševno — naprednih, za ugled in pravice učiteljskega stanu se borečih učiteljskih listov, ta pač ni učitelj s srcem, ampak le učitelj z imenom, kateri pač gleda, da vsakega prvega vleče svojo plačo!

Uredn.

Društveni vestnik.

Štajersko.

Šetnlenartsko okrajno učiteljsko društvo je zborovalo 5. prosinca t. l. z obilnim dnevnim redom. G. predsednik Jos. Mavrič pozdravi obilne navzoče najsrčnejše, želeč vsem srečno in veselo „Novo leto 1902“, otvorivši s tem zborovanje ter prosi poročevalca g. Jos. Klemenčiča za podavanje „o preosnovi naših ljudskih šol“, katero je bilo dobro sestavljeno, ustrezajoč vsestranskim zahtevam. Poročevalec obljubi vposlati poročilo „Popotniku“ v ponatis.

Drugi poročevalec, g. Jos. Čuček, obravnava novo metodo o odpravi jecljanja, po kateri uči slavni profesor Leon Berquand na Dunaju. Njegovo poročilo je bilo istotako izborna; poslušalce je tesno vezal v okviru svojega podavanja ter je obljubil prihodnjic z jecljajočimi otroci dejansko nastopiti.

Vsem, ki se količkaj zanimajo za to metodo, oziroma da bi jo lahko izkoristili, jo toplo priporočamo; naslov knjižici: „Methodische Übungen zur Beseitigung des Stotterns nach der Methode der Professors Leon Berquand.“

Po raznih poročilih društvenih odbornikov se vzame njih hvalevredno delovanje na znanje in društveniki jim izkažejo svojo hvaležnost in priznanje pri volitvi z enoglasno potrditvijo dosedanjega odbora.

G. predsednik, zahvaljujoč se za 13kratno izvolitev, povdarja svojo ljubezen za društveno delovanje, ker uvidi v njem pravo medsebojno prijateljstvo in slogo.

Naše društvo je tudi sklenilo, prositi slavni okrajni šolski svet v Št. Lenartu v Sl. gor., naj on blagovoli vložiti prošnjo c. kr. naučnemu ministerstvu za aprobacijo Lavtarjevih računic za ljudske šole, s katerimi se veliko lažje poučuje in sicer vsled njene izvrstne metode.

Društva! na noge, storite enako!

Učiteljsko društvo za celjski in laški okraj si je pri glavnem zborovanju za leto 1902. izvolilo nastopni odbor Armin Gradišnik — Celje, predsednik; Franjo Krajnc — Celje, predsednika namestnik; Ivan Kvac — Šmartin v R. d., tajnik; Lovro Šah — Teharje, blagajnik; Franjo Voglar — Celje, arhivar; Rajko Vrečer — Št. Peter v S. d., pevovodja; Zinka Kovačič — Petrovče in Janko Stukelj — Frankolovo, odbornika.

Književnost in umetnost.

Knjižnica za mladino. Urejuje Engelbert Gangl. Izdaja A. Gabršček v Gorici. Knjiga 25. Izhaja vsake tri mesece. Vseletna naročnina 3 K 20 h. Po presledku petih let je začela „Knjižnica za mladino“ izhajati iznova. Mi jo pozdravljamo, saj dobrega in plemenitizabavnega gradiva in berila naši mladini primanjkuje še vedno. Šolske knjižnice so še jako reyne, in učitelji glede dobrih mladinskih knjig vedno v zadregi. Zato pa je dolžnost krajnih šolskih svetov, da podpirajo z obilnimi naročili to lepo knjižnico. Urednik je sam učitelj in tudi „Zvončkov“ urejevalec, takisto je založnik kot bivši učitelj jamstvo, da bode vsebina „Knjižnice“ vedno najprimernejša in najboljša. Ta zvezek prinaša gradivo v vezani in nevezani besedi, in sicer izvorno in prevedeno. Tu so pesmice Marice Strnadove, kratke povesti Jadwige, pesmi Frana Žgurja, povest E. Krásnohorske, pesmi Engelberta Gangla in Solojeve črtice iz življenja cesarja Jožefa II. Knjiga obsega 214 str. ter je bogata in lepa po vsebini. Dolžnost narodnih krogov, zlasti učiteljstva je, da se za to knjižico živo zanimajo! 25 zvezek velja 1 K. Nobene šole na Slovenskem bi ne smelo biti brez te lepe „Knjižnice“ in sicer na toliko izvodov bi morala biti naročena vsaka šola, kolikor razredov ima.

Vabilo k družbi sv. Mohorja. Za Mohorjevo družbo sta pač zimski in jesenski čas najbolj imenitna, ker oba sta ji čas žetve. V zimskih mesecih sprejema družba svoje ude in njih letne doneske, in čim več jih je, tem večje je tudi njeno veselje. Jeseni pa družba svojim udom pošilja novo duševno hrano, šestero lepih knjig. Če gre torej vse po sreči, veseli se najprej družba družbenikov, pozneje pa družbeniki družbe!

Naj bi nam tudi letošnje leto prineslo prav veliko takega medsebojnega veselja! Zato pa se obračamo do dragih rojakov z zopetno prošnjo: Pridružite se naši res vseslovenski družbi, da se nas zbere zopet prav častno število pod varstvom naših varuhov, svetega Mohorja in Fortunata! Vsak Slovenec, vsaka Slovenka šteje si v sveto dolžnost, da je sam ud Mohorjeve družbe, in da ji s prijaznim opominom in vabilom pridobi še novih udov! — Posebno prosimo častite naše poverjenike, da ob vsaki ugodni priliki, v cerkvi kakor zunaj nje, zopet zastavijo svojo zgovorno besedo za našo družbo, in tako čim več svojih vernikov privabijo k nji. Na potrebo, veliki pomen in mnoge koristi družbe sv. Mohorja in njenih knjig nam na tem mestu pač ni treba iznova opozarjati. Naznanjamo samo, da družba svojim udom letos poda sledeči književni dar:

1. „Zgodbe sv. pisma“. 9. snopič. Za dr. Lampetom nadaljuje dr. J. Ev. Krek. — Celotnih „Zgodb sv. pisma“, — te „knjige vseh knjig“, bi pač ne smelo manjkati v nobeni slovenski hiši! S tem snopičem končajo zgodbe stare zaveze. Obsega ta del prekrasne in krepke nauke iz knjige Jezusa Siraha in Modrosti ter makabejski knjigi. — Naj nam baš „Zgodbe“ ohranijo stare ude, da dobé celotno knjigo v roke.

2. „Slava Gospodu!“ Molitvenik. — Mnogokrat se nam je izrekla želja, naj izda Mohorjeva družba molitvenik s prav razločnim in velikim tiskom. Vstregli smo tej želji in letos podamo Mohorjanom molitvenik, s katerim bodo gotovo zadovoljni. Črke so velike, tisk lep in papir trden, da mora zadovoljiti vsakogar! Slovenci! Za 2 kroni dobite lep molitvenik, ki bi sam pri knjigotržcih stal toliko ali še več, povrhi pa še 5 drugih knjig! Sezite po takem daru in zato ne zamudite, pristopiti družbi! — Molitvenik „Slava Gospodu“ se bo dobival tudi vezan in sicer: v platnu z rudečo obrezo po 60 vin. (30 krajcarjev), v usnju z zlato obrezo po 1 krono 20 vin. (60 kr.). — Cenjene ude prosimo, da naročujejo samo te in ne drugih vezav, da se delo v knjigovaznici in pri razpošiljanju preveč ne obtežkoči.

3. „Poljedelstvo“. II. del. Posebno poljedelstvo. Spisal Viljem Rohrmann. — Obsega nauke, kako treba paziti na gnoj, semena, razne rastline imenitne za poljedelca. Knjiga se ozira na naše domače razmere in slovenski poljedelci naj nikar ne zamude, omisliti si jo!

4. „Zimski večeri“. Za odraslo mladino spisal prof. Jož. Stritar. — Ta pisatelj je dobro znan našim bralcem že po prejšnjih knjigah „Pod lipo“ in „Jagode“. V tej knjigi je zbral zopet lep šopek pesmij, „drobnic“, t. j. tehtnih izrekov, mičnih basnij, prizorov, povestit itd. — sploh blaga, ki je pripravno zlasti ob zimskih večerih kratkočasiti mlado in staro.

5. „Veliki trgovec“. Spisal je to zanimivo povest Engelbert Gangl in izide kot 54. zvezek „Slovenskih Večernic“. — S to knjigo ustrezemo tolikokrat izrečeni želji po daljših povestih.

6. „Koledar“ za l. 1903. — Koledarja potrebuje pač vsakdo; tako primerne in združenega z drugimi knjigami na Slovenskem ne dobiš. Tajnik se bo potrudil, da bode vsebina kolikor mogoče raznovrstna in vabljiva.

Tak je naš književni dar; koristno se druži s prijetnim, pouk z zabavo in vsak ud najde v knjigah „svoj del“, nekaj, kar ga posebno mika in vleče! Slovenci, na Vas je, da naše knjige romajo v čim največjem številu med naš narod, da se naša družba razširi povsod! — Gg. poverjenike še posebej prosimo, da tudi letos trudoljubivo nabirajo širom domovine raztresena krdela Mohorjanov in jih vpisujejo v našo družbo. Nabiralne pole z denarjem naj se odboru

dopošiljajo do dne 5. marca. Mnogo truda, sitnost in nepotrebnih stroškov povzročajo nam tisti, ki nam ne dopošljejo ob pravem času udnine!

Posamezne ude in take kraje, ki nimajo 15 udov, pa prijazno opozarjamo, da morajo po družbenih pravilih letnini (2 kroni) dodati še 40 vinarjev za upravne stroške, namreč za zavoj, spremnico s kolekom, delo itd. Seveda morajo poštino, ki znaša veliko več, še sami plačati.

Mili Bog naj blagoslovi naše delo in geslo za Mohorjevo družbo bodi: „Ne nazaj in navzdol, marveč vselej naprej in navzgor!“

V Celovcu, dne 28. prosinca 1902.

Odbor.

Vestnik.

Učiteljski konvikt. Zapuščina r. Neže Bolke 360 K; g. Fran Potokar, nadučitelj v Št. Lorencu, nabral 14 K povodom praznovanja 60letnice velezaslužnega župana v Dragi g. Pavla Turka; g. ravnatelj Andrej Žumer, c. kr. okrajni šolski nadzornik v Kranju, 6 K.

Odlikovanje. Naučno ministrstvo je podelilo nadučitelju na II. mestni deški ljudski šoli v Ljubljani g. Frančišku Raktelju v priznanje mnogoletnega uspešnega delovanja naslov šolskega ravnatelja. — Prav od sreča čestitamo!

Regulacija učiteljskih plač. Letos se bodo učiteljske plače na Moravskem zopet regulovale. Deželno učiteljsko društvo je vložilo v ta namen na deželni zbor to-le peticijo: 1.) Za stalno nameščenje takaj po izpitu učne usposobljenosti. 2.) Za pripoznanje osebnih doklad vsem učiteljem, ki po dvajsetletnem službovanju niso dobili voditeljske službe. 3.) Za vštete vseh službenih let. 4.) Za enake plače, kakršne imajo državni uradniki zadnjih štirih plačilnih razredov.

Iz proračunskega odseka. Razprave v proračunskem odseku glede naučnega ministrstva so postale zadnje dni jako burne. Nemci, ki bi hoteli zase vse, a ne privoščijo Slovanom ničesar, so začeli strastno rogoviliti proti nekaterim postavkam za slovenske srednje šole, katere hočejo po vsej sili onemogočiti. Ker pa vlada ve, da se hočejo Slovani odločno postaviti po robu nemškemu nasilstvu, skuša Nemce pregovoriti, da bi nekoliko popustili od svojih zahtev, a brez uspeha. Glavne točke, katerim se Nemci ustavljajo, so postavke za slovensko nižjo gimnazijo v Celju, za gimnaziji v Opavi in v Tešinu in pa za češko vseučilišče v Brnu. Pripravljeni pa so Nemci glasovati za poljsko gimnazijo v Tešinu, ako bi hoteli Poljaki glasovati proti celjski gimnaziji. Poslanec Stürgkh je zahteval, da se nemško-slovenske razrede v Celju razpusti, zato pa naj se ustanovi samostojna spodnja gimnazija v Mariboru, češka državna gimnazija v Tropavi pa naj se prestavi v kako češko mesto na Šleskem. V proračunskem odseku glede celjskih slovenskih vsporednic odloči neznatna večina. V slučaju, da par poslancev ne bo pri glasovanju, prodere nemški predlog s 23 proti 21 glasovom.*) Nemci niso gotovi, da prodero. Glede hrvaške gimnazije v Pazinu bodo Nemci podpirali Lahe.

Obletnica smrti nadvojvode cesarjeviča Rudolfa. V četrtek 30. m. m. ob obletnici smrti cesarjeviča Rudolfa, je Nj. Velič. cesar obiskal žrd pod cerkvijo oo. kapucinov na Dunaju, v kateri se nahajajo umrli člani avstrijske cesarske rodbine. Ondi je molil pri krsti cesarjeviča Rudolfa in se povrnil potem v svoj grad. Vence so položili na krsto nadvojvoda Kumberland in 1. ulanski polk. V cerkvi kapucinov je bila isto dopoldne črna sv. maša zadušnica za pokojnega cesarjeviča.

Dota nadvojvodinje Elizabete Marije. Francoski list „Figaro“ priobčuje vest iz Dunaja, po kateri je naš cesar svoji vnukinji nadvojvodinji Elizabeti Mariji nakazal sledečo doto: 8 milijonov frankov v vrednostnih papirjih, letno apañažo v znesku 1,250.000 frankov, en grad in eno palačo na Dunaju in potem dragocenosti v vrednosti pet milijonov frankov.

*) Kakor znano, so Nemci prodrli.

Iz seje c. kr. mestnega šolskega sveta dne 23. m. m. Nadučitelj Jož. Maierju ter učiteljema Val. Kummru in Leop. Armiču se je priznala s 1. oktobrom 1901 šesta službena starostna doklada. Prošnja nekega mestnega učitelja za denarno podporo se je priporočilno odstopila c. kr. dežel-nemu šolskemu svetu. Letni glavni poročili c. kr. nadzor-nikov, ravnatelja Fr. Levca in prof. A. Belarja sta se vzeli na znanje. Nadzorniku ravnatelju Levcu se je za nje-govo vestno in požrtvovalno nadzorovanje mestnih šol izrekla zahvala. Bolni nadučiteljici A. Bauerjevi se je dovolil do-pust do konca tekočega šolskega leta ter je poverilo nado-meščenje učiteljici Fr. Konsenseggovi. Predlog c. kr. dež. šolskega sveta, da se izpremeni kaka tukajšnja deška šola v meščansko šolo, se je sprejel odobruje v uvaževanje.

II. mestna deška šola se bo razširila v osemrazred-nico, iz katere bo nastala polagoma deška meščanska šola. Prav tako!

Zvišani prispevki za štaj. učiteljski penzijski sklad. Odkar je štaj. dež. zbor nekoliko uredil plače učiteljem, pre-mišljevali je začel takoj deželni šolski svet, kako bi jim od-jedel priboljšek. In res je zvišal prispevanje učiteljev za penzijski fond od 2 na 3 odstotke. Ali se reče temu „iz-boljšanje“?

Zoper učiteljsko mišljenje je izdal štajerski svobodoljubni deželni šolski svet novo kontrolo. V najnovejših učiteljskih službenih tabelah se nahaja tudi rubrika „politično zadržanje“. Proti takemu policijskemu duhu se mora vzdigniti vse učiteljstvo, pa tudi drugi merodajni krogi.

Ljudsko-šolski učitelj — doktor. Nadučitelj mestne dekliške šole v Gradcu in urednik „Pädagogische Zeitschrift“, F. Fellner, je dobil naslov doktorja. Odlikovani služi že 34 let ter je spisal več učenih razprav o botaniki. — To odlikovanje ljudsko-šolskega učitelja je najboljši dokaz, da izobrazba gojencev „one univerze, ki se ji pravi prepan-dija“, ni „polovičarska“, kakor je nedavno poročal neki rav-natelj v letnem poročilu svojega zavoda!

Vrednost in veljava meščanskih šol. Češki meščanski učitelji bodo stavili pri prihodnji deželni učiteljski konferenci te-le predloge: 1.) Vse višje strokovne šole (kadetske šole) naj se ozirajo pri sprejemu učencev najprvo na učence me-ščanskih šol; učenci meščanskih šol naj imajo povsod pred-nost pred dijaki spodnjih srednjih šol. 2.) Absolventom 4. raz-reda meščanske šole naj se da pravico, vstopiti v 5. razred realke. Srednješolski profesorji so na shodu v Litomericah, dne 7. decembra m. l. protestirali proti temu sklepu, češ, da omika in kvalifikacija meščanskih učiteljev ni enaka z ono srednješolskih profesorjev. V tem sklepu tiči nekaka ošabnost teh srednješolskih profesorjev, zakaj učenci se morajo soditi po njihovi sposobnosti, ne pa po študijah njih profesorjev!

Listnica upravnistva.

Dragi tovariši!

Menda sem se bil o novem letu preveč zadovoljno izrazil o gmot-nem stanju „Tovariša“, ker naročnina tako redko kaplja!

Toda — dragi tovariši! — jaz sem izrazil le upanje, da je bilo preteklo leto zadnje, ki se konča s primanjkljajem, da pa ina tekoče leto pokazati preostanek. Na Vas pa je ležeče, da ne ostane „Tovariš“ — na cedilu!

In ker sem jaz upravnik njegov, zato imam dolžnost, da trkam na Vaše duri s prošnjo: Dajte „Tovarišu“, kar je njegovega!

Oh — in koliko je njegovega!! To veste samo Vi, ki ste dobili v teh dneh pisan račun, da Vam zbuja vest! Oj, koliko Vas je! — Prstje me še danes bolé, ko sem pisal ta nebroj pisem!

Tovariši, — izpolnite Svoje obljube, ki ste mi jih tolikrat dali, češ: Saj poravnám vse, malo potrpite!

Dobili ste pisma tudi Vi, ki ste že stari dolžniki in ki menite, da je Vaš dolg že pozabljen. Izkažite „Tovarišu“ le nekoliko hvaležnosti za vse pridobitve s tem, da poravnate svoj dolg! To je edino pravično!

„Učiteljski Tovariš“ izhaja 1., 10. in 20. dne vsakega meseca ter stoji vse leto 8 K, pol leta 4 K, četrt leta 2 K. Spisi naj se blagovolijo pošiljati samo pod naslovom: Uredništvo „Učiteljskega Tovarša“ v Ljubljani. Naročnino pa prejema g. Frančišek Črnagoj, nadučitelj v Ljubljani („Barje). — Vse pošiljave naj se pošiljajo franko. — Oznanila in poslanice se računajo za stran 30 K, pol strani 16 K, $\frac{1}{3}$ strani 10 K, $\frac{1}{4}$ strani 8 K, $\frac{1}{8}$ strani 4 K; manjši inserati po 20 h petit-vrsta. Večkratno objavljenje po dogovoru. Priloge poleg poštnine 6 K.

Izdajatelj in odgovorni urednik Radivoj Koréne. — Last in založba „Zaveze avstrijskih jugoslovanskih učiteljskih društev“. Tiska „Narodna tiskarna“ v Ljubljani.

Vem, da mnogokrat ne gre brez žrtev — saj se še vedno borimo z bedo! — Toda, tovariši, dobra organizacija zahteva žrtev!

Mnogo pa je med nami tudi nemarnežev — nezavednežev! Tu ste na eni šoli po trije, štirje učitelji, a nihče nima „Tova-riša“ — in zaman iščem Vaših imen pri „Zvončku“, „Popotniku“, „Slov. Matici“ — kaj še celo pri „Hrv. Matici“. Gledal nisem v imenik „Družbe sv. Mohorja“ — pa saj najbrže bi bil zaman i ta trud. Nekaj več za-vesti je treba marsikomu!

Mnogo Vas je, ki niste še poravnali naročnine za preteklo leto. Vsi ti dobite do 10. marca vabilo, da poravnate zastanek. Imejte tedaj nekaj usmiljenja z menoj in z blagajno pa rešite mene naj-nadležnejšega dela, blagajno pa nepotrebnih stroškov s tem, da po-ravnate zastanek vsaj do 2. marca t. l. Vsako pismo stane ven-dar 12 h, ne vstevši truda.

Skušajte vsi, da poravnate že sedaj naročnino za tekoče leto — ker le tako bo de stal „Tovariš“ na trdni podlagi!

Bog daj, da nisem govoril brez uspeha!

Pozdravlja Vas

Črnagoj.

Barje, dne 10. februarja 1902.

Uradni razpisi učiteljskih služeb.

Št. 100.

Kranjsko.

Na štirirazrednici v Gor. Logatcu je eno učno mesto stalno po-polniti. Prošnje so predpisanim potom vlagati semkaj do 1. mar-cija 1902.

C. kr. okrajni šolski svet v Logatcu, dne 29. januarja 1902.

Gospodarski program.

Naslednje tvrdke darujejo od iztržka, oziroma dobička, ki jim ga da zaslužiti učiteljstvo, dogovorjene odstotke v prid učiteljskemu konviktu. Vsakdo (vsaktera) pa blagovolji zahtevati, da se vsaka vsota, ki jo od-jemalec izplača, zabeleži v prid konviktu.

1. **Jos. Petrič** — zaloga raznovrstnih šolskih zvezkov, peres z napisom: „Učiteljski konvikt“ in raznih drugih šolskih potrebščin v Ljubljani, sv. Petra cesta št. 6.
2. **Knjigotržnica Ig. pl. Kleinmayr & F. Bamberg** v Ljubljani, Kongresni trg.
3. **Národna tiskarna** v Ljubljani, Kongresni trg.
4. **Šeberjeva tiskarna** v Postojini, zaloga uradnih spi-sov itd.
5. **Gričar & Mejač**, trgovina z narejenimi oblekami za dame in gospode v Prešernovih ulicah v Ljubljani.
6. **Fran Ksav. Souvan**, trgovina z manufakturnim blagom v Ljubljani.
7. **Fran Kraigher**, krojaški mojster v Ljubljani, Kongresni trg.
8. **Anton Krejči**, zaloga moških in ženskih klobukov v Wolfovih ulicah v Ljubljani,
9. **J. Soklič**, trgovina s klobuki v Ljubljani, Pod trančo.
10. **Filip Fajdiga**, mizar in trgovina s pohištvo v Prešernovih ulicah št. 50 nasproti novi pošti v Ljubljani.
11. **B. Schmeltzer**, zaloga stolov, Šelenburgove ulice v Ljubljani.
12. **Ivan Bonač**, zaloga šolskih knjig, svinčnikov družbe sv. Cirila in Metoda in raznih drugih šolskih potrebščin v Ljubljani.
13. **Banka „Slavija“** v Pragi — glavno zastopstvo za slovenske dežele v Ljubljani — vzajemno zavarovalno društvo, podpira učiteljski konvikt in daje od učiteljskih za-varovanj provizijo „Zavezi slovenskih učiteljskih dru-štev.

Zavedno učiteljstvo prosimo, da po geslu „Svoji k svojim!“ podpira v prvi vrsti te tvrdke.